

Blera eoa (Stackelberg, 1928), en ny stubb-blomfluga för Europa (Diptera, Syrphidae)

ROGER B. PETTERSSON & HANS D. BARTSCH

Summary

A single female of the hoverfly *Blera eoa* (Stackelberg, 1928) was collected in the forest reserve of Paskatieva, Norrbotten province, North Sweden. The fly was found in a window trap placed on a pine trunk by R. Pettersson, during the sampling period of 2.VI-7.VII. 2000. The species has not been reported from Europe before, and it is uncertain if it is a random record or if *B. eoa* has any reproduction in this area outside its known range of distribution. The species has an entirely black abdomen and differs from *B. fallax* as described by Barkalov & Mutin (1991 ab).

Inledning

Den ryska invasionen fortsätter. Då och då har arter kända från Ryssland hitom eller bortom Ural påträffats i Sverige. Ibland har också den svenska förekomsten av dessa arter bekräftats genom påvisande av arten under flera år, ex. bredfotsblomflugan *Platycheirus urakawensis* vid Altarliden i Lycksele lappmark (Sörensson 2001). Oftast är det dock osäkert om det rör sig om arter som har en svensk population, eller om de har kommit hit med lämpliga vindar eller på annat sätt. Det senaste exemplet är en hona av *Blera eoa* (Stackelberg, 1928) som R. Pettersson hittade när han vittjade sina trädfönsterfällor på mörkborretallar i Paskatieva i Norrbotten den 7 juli 2000 (Fig. 1, RN 7409/1795). Arten är ny för Europa och

är sedan tidigare endast känd från Sibirien och Ryska fjärran östern (Barkalov & Mutin 1991ab).

Den aktuella honan liknar stubb-blomflugan *Blera fallax* (Linnaeus, 1758) (Fig.2). *B. fallax* har dock en glänsande svart kropp med bakre delen av abdomen orangefärgad. Hos hanen upptar det orangefärgade området halva abdomen, hos honan dock enbart själva spetsen (Fig. 2). Behåringen på rygg och bakkropp är gråblek så när som ett tvärband med svarta hår över ryggen och orangegula hår på bakkroppens orangefärgade partier. Honan från Paskatieva (Fig. 3-4) har helsvart kropp med enbart gyllengul behåring på ryggen och i huvudsak svart behåring på bakkroppen.

Ett intensivt detektivarbete startade när Hans fick exemplaret av Roger i samband med sommarens flugkurs med NEF i Umeå. En blick i Violovitsh (1986) räckte för att visa att *B. eoa* och ytterligare en art kunde vara aktuella. Hans hittade i sina gömmor en kopia (på ryska!) av släktets revision (Barkalov & Mutin 1991ab), i vilken dessa två arter synonymiserades. I gengäld framkom att Barkalov & Mutins (1991b) nyckel inte entydigt särskilde honor av *B. eoa* och en nordamerikansk art. Fler kontakter togs med specialister, nordamerikansk litteratur letades upp, engelsk översättning av den ryska artikeln anskaffades efter tips och beläggexemplar av honor efterlystes – och visst Heikki Hippa hade ett par av den nordameri-

kanska arten. Någon mer hona av *B. eoa* fanns dock inte "inom räckhåll". Hans gjorde en ingående jämförelse av de två honorna med resultat att den nordamerikanska arten kan avskrivas som ett tänkbart alternativ till honan av *B. eoa* från Paskatieva.

Områdesbeskrivning

Paskatieva är ett 22 hektar stort naturreservat (f d domänreservat), en extremt varm sandtallskog i sydsluttningen mot Ängesån ca 4 mil från närmaste hus. Norr om reservatet finns ett jättereservat som

heter Svartberget (vid Jockfall i Överkalix kommun) och inom Paskatieva finns också gransumpskog med lövinslag, bl a grova björkstubbar. Paskatieva har hittills (bland entomologer) främst varit känd för sina skalbaggar, bl a för den nordligaste kända svenska förekomsten av mindre mörghorre (*Tomicus minor*), att det finns bred barksvartbagge (*Corticeus fraxini*) och att reservatet har den enda kända sentida svenska förekomsten av tallbarkbagge (*Cerylon impressum*) utanför Gotska Sandön (Lundberg 1978). Kort sagt, Paskatieva är en tallskog av riksintresse

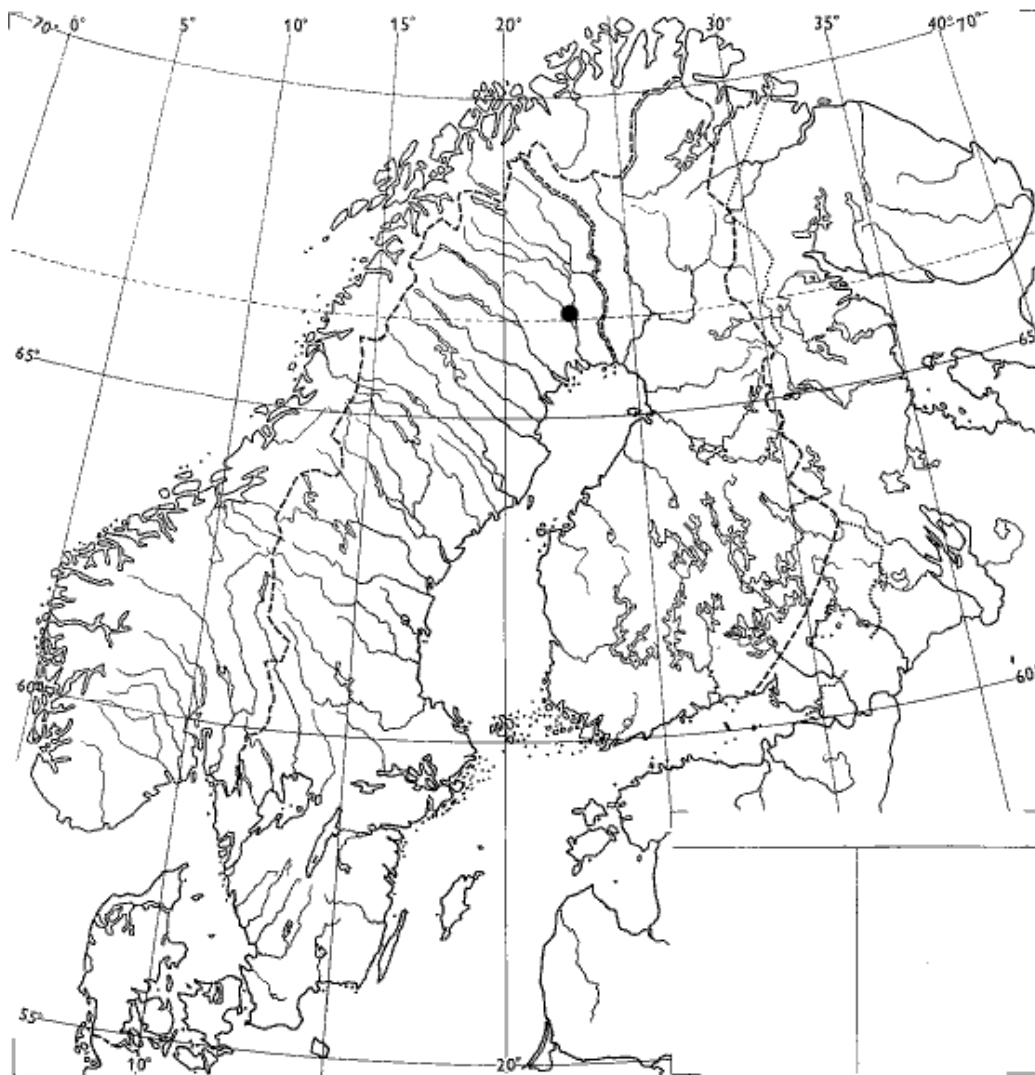

Fig. 1. Karta över Norden med en svart prick vid Paskatieva där honan av *Blera eoa* hittades.

för skalbaggsfaunan och fyndet av den vedlevande blomflugan *Blera eoa* understryker ytterligare värdet av detta naturreservat.

Honan av *B. eoa* hittades i en trädfönsterfälla som var placerad i brösthöjd på en märgborreangripen tall (bhd 25 cm) under juni månad fram till och med den första veckan i juli 2000. Denna tall står ca 50 m från en skogsbilväg som skär rakt igenom reservatets sydvästra del, som är talldominerat och där det finns gott om stående döda tallar och tallågor. Dessutom är skogen här gles med stora nakna sandytter, ett område som lämpar sig för "en kvällspicknick" då eftermiddagssolen här värmer upp entomologen. En solexponerad plats som med sin värme kan ha bidragit till att denna hona av *B. eoa* trillade ner i fällan.

Beskrivning av honan av *Blera eoa*

Honan är i likhet med *B. fallax* ca 12 mm lång men har något bredare bakkropp. Ansikte, pannutskott och antenner är helt gula, endast området under ögonen nära bakhuvudet är förmörkat, precis som på

skissen i Barkalov & Mutin (1991a; Fig. 5). Till skillnad mot skissen är dock själva ögonmarginalen på vår hona inte förmörkad utan gul. Pannan bakom själva pannutskottet är svart med bleka hår (det svarta partiet sträcker sig motsvarande 2 ggr ögontriangeln framför ögontriangeln). Nederdelen av ansiktet är endast svagt nedåtdraget. Thorax är helsvart (rygg, skuldror, pleura, skutell). Rygg, skuldror och skutell är helt täckt med guldgul behåring (som är ungefär lika lång som tredje antennleden). Bakkroppen är helsvart. Tergiterna har svart behåring utom tergit 2 som i de främre laterala hörnen är försedd med guldgula hår. Sternit 1-4 har mest bleka hår, sternit 5 i huvudsak svarta men även en del bleka hår. Höfter och lårringar är mer eller mindre förmörkade med i huvudsak blek behåring. Låren är alla i huvudsak svarta, basalt lite blekare, distalt ca 5–20% gula. Framlårens behåring är blek liksom den på mellanlårens baksida. I övrigt är lårens behåring svart. Skenbenen är gula med i mitten tydliga mörka band, ca 30% av längden. Tarsernas tre basala leder är gula,

Fig. 2. Svensk hona av *Blera fallax* sedd från sidan.

övriga svarta. Vingarna är i princip klara med mer eller mindre blekgula nerver som längre ut är förmörkade.

Barkalov & Mutins (1991ab) artiklar, liksom i dessa angiven nordamerikansk litteratur skapar inte klarhet avseende skillnaden mellan honor av *B. eoa* och den nordamerikanska *B. armillata armillata* (Osten-Sacken, 1875). Vid Hans kontroll av honan hos H. Hippa (lån från Smithsonian Institute, etiketterat "Pullman WN, 13 May '24, Virg.Argo; A L Melander Collection 1961") framkom att detta exemplar var mycket likt vårt men skilde sig genom helt gula kinder under ögonen och en kanske mera utslagsgivande karaktär, dess fram- och mellanlår hade helt eller övervägande mörk behåring (exemplaret var något urblekt). Därmed var saken klar.

Tidigare dokumenterad förekomst

Av Barkalov & Mutin (1991ab) framgår att 48 exemplar av *B. eoa* har undersökts

och att arten förekommer i Sibirien från Novonikolajevsk och österut hela vägen till Kamtjatka och Vladivostok. Arten har tillsammans med *B. fallax* och några andra *Blera*-arter främst hittats i skogar av cembratall på höjder mellan 1600 och 1650 möh. I Sibirien besöker *B. eoa* blommor av *Rosa acicularis*, *Potentilla fragarioides* och *Acer ginnala*. En synonym för arten är *Blera velox* Violovitsh, 1976.

Mera om släktet *Blera*

I Sverige liksom större delen av Europa förekommer, förutom *B. eoa*, endast en art av släktet *Blera* Billberg, 1820. Totalt omfattar släktet enligt den senaste revisionen av Barkalov & Mutin (1991ab) hela 26 arter. De flesta förekommer i Nordamerika (Kanada, USA, Mexiko) eller i Asien (Ryssland, Korea, Japan). Den enda art som i stort sett omfattar hela Palearktis är den av Linné beskrivna *Blera fallax* som hos oss förekommer ej ovanligt över hela

Fig. 3. Honan av *Blera eoa* från Paskatieva, sedd från sidan.

Fig. 4. Honan av *Blero eoa* från Paskatieva, sedd uppifrån.

landet. Fynd saknas nu endast från fem provinser (Bartsch 2001). Det finns även en sibirisk art vars utbredningsområde västerut precis når in i Europa vid Ural. Den arten, *Blera nitens* (Stackelberg, 1923), har en svart mittstrimma i ansiktet.

B. fallax är knuten till äldre multnande eller döda granar och tallar. Den kan ses på eller i närheten av stubbar och lågor, gärna i örtrika miljöer. Den besöker blommor av hallon *Rubus idaeus*, nypon *Rosa canina* m m, och flyger hos oss från maj till juli. Larven är beskriven i Rotheray & Stuke (1998) efter material från håligheter i multnande kärnved i granstubbar. Den har även hittats i vattenfyllda röthål (Dusek & Laska 1961), men finns kanske framför allt i tallstubbar med våt kärnved. I Skottland har Rotheray & MacGowan (2000) endast hittat larver och puppor av *B. fallax* i ihåliga tallstubbar med våt

kärnved, där larven känns igen på att den har en lång svans (> halva kroppslängden) med två par av köttiga utskott vid svansens bas. Dessutom har larven av *B. fallax* en bred thorax utan krok, och munkrokar som inte sticker ut ur själva munnen. Rotheray & MacGowan (2000) beskriver hur deras eftersök av larver och pupparier var fruktlösa på många lokaler där *B. fallax* inte har observerats sedan början av 1900-talet i Skottland. Däremot hittade de både larver och pupparier på två lokaler genom att leta igenom ihåliga tallstubbar med våt kärnved, och då främst i kapade stubbar. Tänk om det finns *Blera*-larver i de stubbar som finns kapade i Paskatieva efter en stormfällning i reservatets västra del? En lockande arbetsuppgift för att försöka klarlägga om *B. eoa* utvecklas i norrbottniska tallstubbar!

Det finns säkert fler östliga arter som kan finnas eller tänkas förirra sig till Norrland och norra delar av Svealand – så håll ögonen öppna och håven i beredskap.

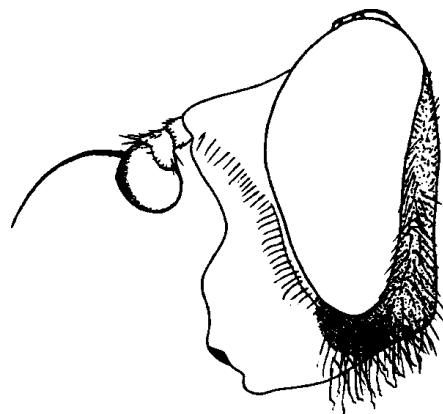

Fig. 5. Ansikte av *Blero eoa*. Källa: Barkalov & Mutin (1991a). Den svenska honan har till skillnad mot skissen gul ögonmarginal under ögat.

Tack

V. Mutin har vänligen bekräftat bestämningen med ledning av ovanstående beskrivning och tipsat om engelsk översättning av artiklarna. Han känner ej heller nu till några fynd från någon lokal väster om Novonikolajevsk. T.R. Nielsen har kommenterat utifrån hanar av *B. eoa* i sin samling. H. Hippa gav Hans möjlighet att noggrant studera en hona av *Blera (Silvia) armillata armillata*, som därmed kunde avföras som kandidat. B. Viklund och E. Binkiewicz på Naturhistoriska riksmuseet har hjälpt oss med makrofotografering och diaskanning. Stort tack till dem alla för hjälp och visat intresse.

Citerad litteratur

- Bartsch, H.D. 2001:** Swedish province catalogue for hoverflies (Diptera, Syrphidae). *Ent. Tidskr.* 122(4): 189-215.
- Barkalov, A.V. & Mutin, V.A. 1991a:** Revision of hover-flies of the genus *Blera* Billberg, 1820 (Diptera, Syrphidae). I. *Entomologitsheskoe Obosrenie* (Revue d'Entomologie de l'USSR) 70(1):204-213. Engelsk översättning 1991 i *Entomological Review* 70(9): 53 ff.
- Barkalov, A.V. & Mutin, V.A. 1991b:** Revision of hover-flies of the genus *Blera* Billberg, 1820 (Diptera, Syrphidae). II. *Entomologitsheskoe Obosrenie* 70(3): 737-749. Engelsk översättning 1992 i *Entomological Review* 71(4): 115-131.
- Dusek, J. & Laska, P. 1961:** Beitrag zur Kenntnis der Schwebfliegen-Larven III. (Syrphidae, Diptera). *Prirod. cas. slezsky* 22: 513-541.
- Lundberg, S. 1978:** Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar. 17 (Coleoptera). *Ent. Tidskr.* 99: 31-34.
- Rotheray, G.E. & Stuke, J.-H. 1998:** Third stage larvae of four species of saproxylic Syrphidae (Diptera), with a key to the larvae of British *Criorhina* species. *Ent. Gaz.* 49: 209-217.
- Rotheray, G.E. & MacGowan, I. 2000:** Status and breeding sites of three presumed endangered Scottish saproxylic syrphids (Diptera, Syrphidae). *J. Insect Conserv.* 4: 215-223.
- Sörensson, M. 2001:** *Platycheirus urakawensis* (Matsumura), a hoverfly new to Europe (Diptera: Syrphidae). *Ent. Tidskr.* 122(4): 169-172.
- Violovitsh, N.A. 1986:** Sibirian Syrphidae. *Inst. v. Tax. Zoöl. Univ. van Amsterdam* 43:1-228.

Författarnas adresser:

Roger.Pettersson@szoek.slu.se
 Skogl. zoekologi, SLU, 901 83 Umeå
 Hans.Bartsch@telia.com
 Snövägen 24, 177 70 Järfälla